

PRAWA I OBOWIĄZKI

POKRZYWDZONEGO

W POSTĘPOWANIU KARNYM

Słabo znasz język polski? Jesteś osobą niesłyszącą lub niemą? Możesz skorzystać z bezpłatnej pomocy tłumacza. **Już w tej chwili masz prawo poprosić o tłumacza.**

If your knowledge of the Polish language is insufficient or if you are deaf or mute, you have a right to assistance of an interpreter free of charge.

You can ask for an interpreter to be summoned at this moment.

Если Ваших знаний польского языка недостаточно для понимания следственных мероприятий, вы являетесь глухим или немым, у вас право на бесплатную помощь переводчика.

Вы можете попросить вызвать Вам переводчика прямо сейчас.

Te uprawnienia wynikają z przepisów k.p.k. art. 204 § 1.

* WAŻNE SKRÓTY:

k.p.k. – Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego

k.k. – Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny

POKRZYWDZONY/POKRZYWDZONA

Pokrzywdzony to osoba, której dobro zostało bezpośrednio naruszone lub zagrożone.

Pokrzywdzona może być też np. spółka (podmiot zbiorowy). W jej imieniu występuje osoba uprawniona.

Jeśli pokrzywdzony nie ma ukończonych 18 lat albo jest ubezwłasnowolniony lub niesamodzielny, może być reprezentowany przez przedstawiciela lub opiekuna.

Pokrzywdzony może aktywnie uczestniczyć w postępowaniu przygotowawczym i przed sądem. Musi jednak pamiętać o jednym: wnioski musi składać w terminach określonych przez prawo. To bardzo ważne.

Pokrzywdzony może korzystać z pomocy prawnika (adwokata, radcy prawnego) i nie musi to być pomoc płatna.

Te uprawnienia wynikają z przepisów k.p.k. art. 49, art. 51, art. 52, art. 87 § 1.

SKĄD WZIĄĆ PRAWNIKA?

1. **Wskazanie swojego prawnika (ustanowienie pełnomocnika) to prawo każdego pokrzywdzonego.**
2. Pełnomocnikiem może być adwokat lub radca prawny. Jego usługi są płatne.
3. Sąd może obciążyć oskarżonego kosztami poniesionymi przez Ciebie z tego tytułu; zależy to od wyniku procesu.
4. Jeśli pokrzywdzonego nie stać na wynajęcie pełnomocnika, **sąd może przydzielić go z urzędu** (za darmo).
Żeby otrzymać pełnomocnika z urzędu, trzeba złożyć o to wniosek do sądu – wzór wniosku powinien być dostępny na komisariacie lub na stronie internetowej sądu. Wniosek składa się wraz z wypełnionym oświadczeniem o stanie rodzinnym i źródłach utrzymania (znajdującym się w Załączniku do rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 26 lutego 2014 r., Dz. U. z 2014 r. poz. 366).

Te uprawnienia wynikają z przepisów k.p.k. art. 78 § 1, art. 87 § 1 i 2, art. 88, art. 627-629.

JAK PRAWO CHRONI POKRZYWDZONEGO?

1. Informacje dotyczące Twojego miejsca zamieszkania i miejsca pracy **nie są ujawniane w aktach sprawy**. Zamieszcza się je w odrębnym załączniku, wyłącznie do wiadomości organu prowadzącego postępowanie. Można je ujawnić tylko wyjątkowo.

2. Sąd w wyroku może **zabronić sprawcy zbliżania lub kontaktowania się z Tobą** lub wydać mu nakaz okresowego opuszczenia lokalu zajmowanego wspólnie z Tobą. Nakaz okresowego opuszczenia lokalu może być też wydany przez prokuratora w postępowaniu przygotowawczym.

3. Masz prawo do otrzymania informacji o uchyleniu tymczasowego aresztowania stosowanego wobec podejrzanego lub o jego ucieczce z aresztu śledczego.
4. Jeśli czujesz, że **Twoje życie lub zdrowie jest zagrożone, możesz złożyć wniosek o ochronę policji lub pomoc w zakresie zmiany miejsca pobytu**.

- Wniosek o udzielenie ochrony kieruje się do komendanta wojewódzkiego policji za pośrednictwem policji lub prokuratora (w postępowaniu przygotowawczym) albo sądu (w postępowaniu sądowym). Takie samo prawo mają Twoi najbliżsi.
5. W całej Polsce działa sieć ośrodków i organizacji, które mogą pomóc Tobie i Twoim najbliższym w uzyskaniu pomocy prawnej i psychologicznej.

6. Pokrzywdzony przestępstwem zgwałcenia lub wykorzystania seksualnego ma prawo być przesłuchiwany przed sądem w specjalnych warunkach: nie na rozprawie, ale na posiedzeniu, w którym uczestniczy ograniczona liczba osób. Posiedzenie jest nagrywane i to nagranie przedstawiane jest na rozprawie.

Te uprawnienia wynikają z przepisów k.p.k. art. 148a, art. 185c, art. 275a, art. 253 § 3 oraz k.k. art. 41a, a także art. 1–17 Ustawy z dnia

28 listopada 2014 r. o ochronie i pomocy dla pokrzywdzonego i świadka.

CO DALEJ Z MOJĄ SPRAWĄ?

NAJPIERW JEST POSTĘPOWANIE PRZYGOTOWAWCZE (ŚLEDZTWO LUB DOCHODZENIE)

Prokurator lub policja ustala, czy i przez kogo zostało popełnione przestępstwo, bada okoliczności sprawy i zbiera dowody.

W tym postępowaniu jesteś stroną.

Twoje prawa

- 1. Masz prawo do składania wniosków**, np. o przesłuchanie świadka, uzyskanie dokumentu.
- 2. Masz prawo żądać udziału** w czynnościach, które są przeprowadzane na Twój wniosek oraz w czynnościach, których nie będzie można powtórzyć na rozprawie, np. w przesłuchaniu świadka (możesz o to wystąpić). W czynnościach tych może Cię reprezentować pełnomocnik.
- 3. Masz prawo do udziału** w przesłuchaniu biegłego oraz do zapoznania się z jego pisemną opinią.
- 4. Masz prawo do złożenia wniosku** o uzupełnienie śledztwa lub dochodzenia. Wniosek należy złożyć w terminie 3 dni od potwierdzenia przez podejrzanego, że zapoznał się z materiałami z postępowania.
- 5. Masz prawo złożyć zażalenie:** na postanowienie o odmowie wszczęcia postępowania lub o umorzeniu postępowania; na bezczynność organu, jeżeli w ciągu 6 tygodni od złożenia zawiadomienia o przestępstwie nie masz informacji o wszczęciu lub odmowie wszczęcia śledztwa lub dochodzenia.
- Jeśli prokurator odmówi wszczęcia postępowania, **masz prawo złożyć zażalenie do sądu (w terminie 7 dni).**

To wynika z przepisów k.p.k. art. 299 § 1, art. 306 § 1, 1a i 3, art. 315 § 1 i 2, art. 316 § 1 i 3, 318, art. 321 § 5, art. 325a.

CO DALEJ Z MOJĄ SPRAWĄ?

Postępowanie przygotowawcze kończy się:

- skierowaniem sprawy do sądu,
- lub umorzeniem.

Jeżeli prokurator sprawę umorzy, **masz prawo złożyć zażalenie do sądu (w terminie 7 dni).**

Jeżeli sąd nie uzna zażalenia, sprawa się kończy.

Jeśli sąd je uzna, prokurator może zmienić zdanie i napisać akt oskarżenia. Jeśli tego nie zrobi,

sam pokrzywdzony może taki akt oskarżenia złożyć (nazywa się on wtedy subsydiarnym aktem oskarżenia).

Taki akt oskarżenia musi być jednak sporządzony i podpisany przez adwokata lub radcę prawnego, i spełniać odpowiednie wymogi formalne. TERMIN do wniesienia subsydiarnego aktu oskarżenia wynosi 1 miesiąc od doręczenia Ci postanowienia prokuratora.

To wynika z art. 55 k.p.k.

Jeśli wniesiesz taki akt oskarżenia, stajesz się oskarżycielem i to na Tobie ciąży obowiązek wykazania, że oskarżony popełnił przestępstwo.

Do postępowania może jednak w każdej chwili przyłączyć się prokurator – wtedy będziesz oskarżycielem posiłkowym (patrz dalej).

CO DALEJ Z MOJĄ SPRAWĄ?

PROKURATOR SKIEROWAŁ SPRAWĘ DO SĄDU:

Od tego momentu to sąd jest „gospodarzem” postępowania.

Twoje prawa

Jeżeli w Twojej sprawie prokurator złożył akt oskarżenia do sądu, to masz dwie możliwości: zostawić mu sprawę lub zostać drugim oskarżycielem (posiłkowym).

Jeśli nie zdecydujesz się na rolę oskarżyciela posiłkowego, reprezentuje Cię prokurator.

To on ma obowiązek dbać o Twój interes.

Droga I

Pokrzywdzony, który nie jest oskarżycielem posiłkowym

Nie wystąpiłeś o udział w sprawie jako oskarżyciel posiłkowy, ale nadal jako pokrzywdzony masz dodatkowe prawa.

1. Jeśli w wyniku przestępstwa doznałeś krzywdy lub szkody, **masz prawo ubiegać się o zadośćuczynienie lub odszkodowanie od oskarżonego**. Wniosek taki musisz złożyć do czasu zamknięcia przewodu sądowego (co sąd ogłasza na ostatniej rozprawie, przed mowami końcowymi).
2. **Masz prawo** do składania zażaleń na postanowienia, które Cię bezpośrednio dotyczą.
3. **Masz prawo do złożenia wniosku** o otrzymanie informacji o zarzutach wobec oskarżonego.

4. **Masz prawo do dostępu do akt sprawy.** Możesz przeglądać akta oraz samodzielnie sporządzać z nich odpisy i kopie. Możesz też odpłatnie uzyskać odpisy i kopie z akt sprawy. Dostępu do akt można odmówić ze względu na ważny interes państwa lub dobro postępowania.

5. Oskarżony może w porozumieniu z prokuratorem (przez wniosek o skazanie bez rozprawy) lub samodzielnie przed sądem (poprzez dobrowolne poddanie się karze) złożyć wniosek do sądu o wymierzenie określonej kary. **Masz prawo się na nią nie zgodzić.**

6. **Masz prawo do złożenia wniosku o otrzymywanie informacji o dacie i miejscu rozprawy** albo posiedzenia sądu, podczas którego może dojść do umorzenia postępowania, warunkowego umorzenia postępowania albo skazania oskarżonego bez przeprowadzania rozprawy.

7. Jeśli nie możesz uzyskać odszkodowania od oskarżonego w postępowaniu karnym, **możesz zwrócić się do Skarbu Państwa o państwową kompensatę** na pokrycie utraconego zarobku lub innego środka utrzymania, kosztów leczenia, rehabilitacji lub pogrzebu.

Wniosek o kompensatę składa się do sądu rejonowego właściwego dla Twojego stałego miejsca pobytu, w terminie 3 lat od dnia ujawnienia się skutków czynu zabronionego, ale nie później niż 5 lat od samego czynu.

Droga II

Pokrzywdzony, który jest oskarżycielem posiłkowym

Oskarżycielem posiłkowym można zostać, jeśli się tego zażąda, do czasu rozpoczęcia przewodu sądowego.

To znaczy: albo na piśmie, przed pierwszą rozprawą albo na pierwszej rozprawie, przed odczytaniem aktu oskarżenia.

Zachowujesz wszystkie prawa, które należą się pokrzywdzonemu, który nie zdecydował się być oskarżycielem posiłkowym, a ponadto zyskujesz dodatkowe uprawnienia.

Status oskarżyciela posiłkowego pozwala na:

- składanie wniosków dowodowych,
- zadawanie pytań osobom przesłuchiwanym przez sąd (oskarżonemu, świadkom i biegłym),
- wniesienie skargi na przewlekłość postępowania,
- wniesienie apelacji od wyroku,
- wnoszenie zażaleń na niektóre postanowienia sądu (np. umarzające postępowanie lub dotyczące środka zabezpieczającego).

To wynika z przepisów k.p.k. art. 49a, art. 53, art. 54 § 1, art. 156 § 1, 2 i 5, art. 167, art. 302 § 2, art. 337a, art. 343 § 2, art. 370, art. 387 § 2, art. 444, art. 459 § 1 i 2 oraz Ustawy z dnia 7 lipca 2005 r. o państwowej kompensacie przysługującej ofiarom niektórych czynów zabronionych.

A JEŚLI CHCĘ SIĘ POGODZIĆ Z OSOBA, KTÓRA MNIE SKRZYWDZIŁA?

MEDIACJA

Na każdym etapie postępowania masz prawo do złożenia wniosku o skierowanie sprawy do postępowania mediacyjnego. Takie postępowanie ma na celu pogodzenie się z podejrzanym i ewentualne uzgodnienie naprawienia szkody.

1. Postępowanie mediacyjne prowadzi się w sposób bezstronny i poufny (informacje ujawnione podczas mediacji nie mogą stanowić dowodu).

2. Udział w postępowaniu mediacyjnym jest dobrowolny.

3. Pozytywne wyniki przeprowadzonej mediacji są brane pod uwagę przez sąd przy wymiarze kary.

Te uprawnienia wynikają z przepisów k.p.k. art. 23a oraz k.k. art. 53 § 3.

TWOJE OBOWIĄZKI JAKO POKRZYWDZONEGO

Pokrzywdzony to osoba, która może mieć kluczowe informacje w sprawie. Z tego wynikają nie tylko prawa, ale i obowiązki.

- 1. Musisz dać się zbadać (podać oględzinom),** jeśli stan Twojego zdrowia może wpłynąć na karalność czynu (ale gdyby lekarz chciał Cię zostawić na obserwację, już nie musisz się na to godzić). Masz prawo, by krępujące oględziny i badania robiła osoba tej samej płci.
- 2. Musisz podać właściwy adres do kontaktów** i informować o każdej jego zmianie. Jeśli przebywasz za granicą, musisz wskazać osobę, która będzie w kraju odbierała korespondencję związaną ze sprawą (nie przesyła się jej za granicę).

Podanie złego (nieaktualnego) adresu może skutkować przeprowadzeniem czynności lub rozprawy pod Twoją nieobecność. Dodatkowo może to ograniczyć Twoje prawo do złożenia wniosku, zażalenia lub apelacji z powodu upływu terminów.

- 3. Musisz się stawić na wezwanie.** Nieobecność możesz usprawiedliwić chorobą, ale tylko jeśli potwierdzi to lekarz sądowy. Inne zwolnienie jest niewystarczające.

Wykaz lekarzy sądowych, adresy, dni i godziny przyjmowania oraz ich telefony znajdziesz na stronie właściwego sądu okręgowego, a także np. na komisariatach policji i w siedzibach okręgowych rad adwokackich.

Te obowiązki wynikają z przepisów k.p.k. art. 117 § 2a, art. 138, art. 139, art. 192 § 1, art. 208.

Broszura została opracowana przez
Biuro Rzecznika Praw Obywatelskich
oraz **Helsińską Fundację Praw Człowieka**,
aby przekazać w możliwie najbardziej
przystępny sposób niezbędne informacje dla

POKRZYWDZONEGO

HR HELSIŃSKA FUNDACJA
PRAW CZŁOWIEKA

Jeśli uważasz, że Twoje prawa nie są respektowane,
zawsze możesz zadzwonić na
BEZPŁATNĄ INFOLINIĘ
BIURA RZECZNIKA PRAW OBYWATELSKICH

800 676 676

